

JOHN RETTALACK:

TEATRUL-INDUSTRIE ȘI ENTUZIASM

Interlocutor prevenitor și atent, regizorul John Rettalack, director artistic la Oxford Stage Company, nu părea, la început, dispus la confesiuni. Interesul nostru sincer pentru ceea ce se întâmplă azi în lume și, firește, în teatrul englez, nevoia de comunicare reală și informare multiplă, au spulberat, în cele din urmă, oaspetelui nostru reticențele inițiale. De altfel, am și început discuția prin a-l întreba pe domnul John Rettalack cum vede domnia sa deschiderea Estului spre democrație și libertate. Cu atât mai mult cu cât aflasem că a susținut și participat (ca director și regizor) la organizarea, în 1978, a circuitului național de turnee (al actorilor), iar câteva dintre spectacolele sale cele mai bune - Hamlet, King Lear, Measure for measure, Tartuffe, As you like it, The life and death of Don Quixote, Don Juan, The Tempest, The witch and the magic mountain au fost jucate cu succes din Irlanda până la Hong Kong, în Australia și în Noua Zeelandă...

Un lucru mi se pare clar: moștenirea culturii europene va fi împărțită de întreaga comunitate europeană. Deschiderea Estului arată, acum, că nu ne despart nici un fel de bariere spirituale. Că, în sfârșit, noul sistem instaurat în România ne permite să cunoaștem mai bine un patrimoniu artistic bogat și original. Trăiască, deci, cultura fără frontiere!

■ **Considerați că teatrul european - și nu numai - are de înfruntat astăzi o stare de criză? Dacă da, în ce se manifestă?**

În general, nu, nu cred. Există, sigur, o anumită stare de îngrijorare legată de soarta teatrelor ca instituții (săli, clădiri, dotare etc). La noi, spre exemplu, sînt probleme destul de serioase în privința asta. Cînd doamna Thatcher a cerut noi taxe, ne-am simțit afectați. În Franța însă, sau în Germania, după cîte știu, nu se vorbește nici măcar de aceste griji, acolo existînd înelniști doar în ce privește publicul. Dispoziția lui, schimbătoare, pentru teatru.

■ **Ca director artistic, cu ce probleme vă confrunțați?**

Vedeți, după zece ani de guvernare a doamnei Thatcher, teatrul englez traversează azi o destul de serioasă criză economică. Primul nostru ministru a cerut teatrelor să fie bune: 1) autofinanțîndu-se; 2) găsindu-și sponsori; 3) asigurîndu-și box-office-ul. Ulfînd că teatrul englez a fost și este bun, că aceste trei probleme, la un loc, ne-au împovărat, oricum, și pînă acum. Da, nu se poate nega existența unei recesiuni generale. Dar prea e brutală afirmația că teatrul este pur și simplu o afacere! Personal, mi se pare complet greșit argumentul doamnei Thatcher potrivit căruia subsidiile de stat nu sînt necesare, autofinanțarea trebuind să rezolve-integral! - problema noastră financiară. Teatrul nu poate, totuși, supraviețui fără sprijinul statului. Altfel, ajungem ca teatrele americane, care sînt într-adevăr în criză. În criză comercială! Din punct de vedere economic, știți, ele sînt asigurate prin subscripțiile unor oameni de afaceri foarte bogați, care susțin financiar o montare sau alta. Care montare poate, însă, să se joace cu săli pe jumătate, sau pe trei sferturi goale. Noi, în Anglia, bani nu prea avem, în schimb oamenii le place grozav de mult să facă teatru. Ni se întîmplă chiar să participăm la cîte un festival fără să primim nici un ban. Chiar la Edinburgh, de pildă. Unde, însă, în ciuda numeroaselor dificultăți, își dau înfîinire peste 50 de companii teatrale. Timp de trei săptămîni acestea pun stăpînire pe oraș, jucînd în cele mai insolite spații de joc, coborînd pînă și în micile circumiore, întotdeauna pline. Deci, la noi, de orice fel de criză am putea vorbi, numai despre una a entuziasmului, nul important este că nu sîntem în criză de idei noi și de perspectivă culturală. De fapt, iată, într-o țară precum Anglia, se face mult teatru, dar nimeni nu mai are răgazul să se întrebze: cine (mai) are nevoie de teatru? De ce o facem? Sigur, nu se poate nega că, în Anglia, teatrul e o industrie. După cum nici faptul că sînt oameni care merg la teatru doar o dată pe an, că alții îl preferă (totuși) fotbalului sau că vin la teatru direct de la un meci de fotbal. Deci, aș spune că, la noi, teatrul e o industrie riscantă, competitivă și, totodată, dificil de ținut pe linia de plutire. Trebuie să iei mereu în calcul faptul că, oricînd, publicul poate alege o altă piesă, un alt teatru, sau, pur și simplu, preferă să meargă la operă, la film, la concert sau la un balet, ca să nu mai vorbim de tentația continuă a varietetului, restaurantului, televizorului. Încît... totul e relativ!

■ **Vă preocupă relația teatrului cu politica?**

Cred că, în general, cu cît democrația e mai avansată, cu atît nimănu nu-i mai pasă de acest tip de relaționări. Și invers. În Anglia, ne-ar putea preocupa doar în măsura în care politicul trece prin economic, afectîndu-l...

■ **Ce anume ați încercat să exprimați montînd Shakespeare?**

N-am vrut și nu vreau să spun neapărat ceva nou. Shakespeare, în sine, e infinit și mereu nou. Opțiunea mea corespunde unei viziuni anume despre viață și lume, care mă exprimă și pe mine. De fapt, la drept vorbind, îmi dau seama că nu m-am gîndit niciodată de ce mă interesează, cu precădere, Shakespeare. Știu însă că Shakespeare nu trebuie interpretat, în sensul obișnuit al cuvîntului, ci povestit. Eu asta mi-am și propus: cu modestele mele mijloace să dau viață acestei povești! Căci, altfel, oricît ne-am strădui, nu reușim decît să scuturăm praful timpului și să scoatem din cînd în cînd, la lumină, chipul trecutului...

■ **Ca regizor, cum lucrați cu actorii?**

Nefiind nici Grotowski, nici Stanislavski, eu caut să țin cont de condițiile reale de lucru și de actorii cu care colaborez. Pentru un spectacol programez maximum cinci săptămîni de repetiții. Urmează șase previzionări - ca o continuare a repetițiilor. Încerc, în tot acest timp, să apropiez structura spectacolului de rațiunea de a fi a piesei; să-i fac pe actori să-mi înțeleagă motivațiile. După cum țin mult la exercițiile de improvizație, la citirea textului în profunzimea, în spiritul lui. Aceasta e înțelepciunea mea! Încerc să întemeiez jocul actorului și pe condiția lui fizică. Pe care o doresc, bineînțeles, cît mai bună. Asta și pentru că lucrăm într-un ritm nebun: cam trei repetiții pe zi, timp de trei săptămîni. Ca regizor, asta mai înseamnă și că trebuie să știi exact ce vrei. Sînt regizori contemporani care lucrează numai cu personaje. Aceasta e de altfel metoda americană: lucrul numai cu personaje, cu idei, dar împotriva textului. Sînt, probabil, unul dintre cei mai puri partizani ai textului literar...

■ **Vă interesează festivalurile teatrale? Vi se par necesare?**

Ceea ce atrage lumea la festivaluri nu este, cum s-ar crede, calitatea (posibilă) a afișului, cît animația atmosferei. Mai bine zis, festivalurile sînt, pentru cei mai mulți, un prilej de petrecere. Și oamenii iubesc petrecerile. Pentru artiști, festivalurile reprezintă un circuit profesional necesar. Mă bucur că am fost invitat și că am putut răspunde invitației de a participa la Săptămîna teatrelor de păpuși de la Constanța. Am găsit aici o atmosferă foarte bună și prietenoasă. A fost lucrul cel mai vesel pe care l-am văzut, pînă acum, în România. S-a fumat însă cumplit de mult. Iar după tutunul mult și tare n-am mai avut nici o îndoială că mă aflu în Balcani. M-am simțit bine. Am cunoscut un loc binecuvîntat!